

© David A. Goldfarb

Daniel C. Gerould
(1928–2012)

Profesor teatrologii i komparatystyki, znany jako Lucille Lortel Distinguished Professor of Theatre and Comparative Literature. Pracował na nowojorskim uniwersytecie CUNY (City University New York Graduate Centre) od roku 1970. Wybitny witkacolog, badacz dramatu i teatru europejskiego, tłumacz z języka francuskiego, polskiego i rosyjskiego; światowej sławy komparatysta, autor rozpraw naukowych i esejów, redaktor serii wydawniczej *Polish and Eastern European Theatre Archive* (1996–2002), współzałożyciel i redaktor naczelny pisma *Slavic and East European Performance*. Zmarł nagle 13 lutego w Nowym Jorku w wieku 83 lat.

Profesor Daniel Charles Gerould, urodzony w Bostonie (USA), był wyjątkową osobowością i niezwykle erudytą, znanym nie tylko w świecie amerykańskich teatrologów i komparatystów, ale także wśród europejskich badaczy awangardowej dramaturgii oraz literaturoznawców i kulturoznawców. W krajach anglojęzycznych zasłynął przede wszystkim jako tłumacz i komentator dzieł Stanisława Ignacego Witkiewicza. Przetłumaczył kilkanaście jego sztuk, wiele esejów, rozpraw i listów i choć Witkacy pozostał do końca jego wielką życiową pasją, badawcza tematyka prac Geroulda wielokrotnie wykraczała poza kontekst Polski.

Swoją karierę pedagogiczną Daniel Gerould rozpoczął na Uniwersytecie w Arkansas, gdzie wykładał w latach 1949–51. Wczesne lata 50. spędził we Francji, gdzie uzyskał certyfikat języka francuskiego i badał recepcję dramatów Bernarda Shawa. W roku 1955 przeniósł się na Uniwersytet w Chicago, a po czterech latach pracy na tej uczelni otrzymał posadę akademicką w San Francisco. Tutaj, dzięki Jego cennej inicjatywie, powstała Katedra Literatury Światowej i Komparatystycznej (Department of World and Comparative Literature), nad którą sprawował pieczę do roku 1968. W ramach międzynarodowego projektu badawczego uczelni kalifornijskich odwiedził Polskę po raz pierwszy w roku 1965 i wtedy też odkrył dramaty Witkacego oraz nawiązał wieloletnią przyjaźń z Konstantym Puzyną. Rok 1967 spędził na uniwersytecie w Moskwie, gdzie studiował awangardę rosyjską i doskonalił znany mu już wówczas język rosyjski. W latach 1968–1970, jako stypendysta Fulbrighta, przyjechał ponownie do Polski, gdzie prowadził zajęcia na Uniwersytecie Warszawskim, studiując jednocześnie język i polską kulturę. Od roku 1970 związany był z centrum studiów doktoranckich CUNY w Nowym Jorku, gdzie prowadził zajęcia akademickie i pracę badawczą nad teatralną awangardą europejską i rosyjską. W roku 1987 otrzymał prestiżowy tytuł profesorski Lucille Lortel za wybitne osiągnięcia naukowe w dziedzinie teatrologii i komparatystyki. Ten zaszczytny tytuł nosił do końca, pisząc, ucząc i redagując naukowe antologie do ostatnich chwil życia.

Trudno tu przytoczyć długą listę publikacji Daniela Geroulda, ale najważniejsze nagrodzone wśród nich tomy to: *Twentieth-Century Polish Avant-Garde Drama* (1977); *Witkacy: A Study of Stanislaw Ignacy Witkiewicz as an Imaginative Writer* (1980), którego polskie tłumaczenie autorstwa Ignacego Sieradzkiego ukazało się w 1981 roku; *American Melodrama* (1983); *The Witkiewicz Reader* (1992) oraz *Guillotine: Its Legend and Lore* (1992) – praca wydana także po polsku pt. *Historia gilotyny, legenda i moral.* Jego tłumaczenia Witkacego ukazały się także w tomach: *The Mother and Other Unsavoury Plays* (1966); *The Madman*

and The Nun i *The Crazy Locomotive* (1966); *Witkiewicz: Seven Plays* (2004). Gerould był również tłumaczem i współredaktorem następujących antologii: *Pixérécourt: Four Melodramas* (1979); *Doubles, Demons, and Dreamers: An International Collection of Symbolist Drama* (1983); *Theatre/Theory/Theatre: The Major Critical texts from Aristotle and Zeami to Soyinka and Havel* (2003); *Czech Plays: Seven New Works* (2009); *Playwrights before the Fall* (2010); *The Maeterlinck Reader* (2011).

Antologie, które redagował lub współredagował, opatrywał wnikliwym wstępem, wyjaśniającym kulturowy kontekst, filozoficzne i estetyczne powinowactwa artystów i pisarzy. Unikał naukowego żargonu, dbając przede wszystkim o klarowność wyводу i rzetelne informacje, które przekazywał w sposób niezwykle jasny i przystępny. Nie dziwi zatem fakt, że wiele Jego prac pojawia się w spisie obowiązkowych lektur na anglojęzycznych uczelniach – wszędzie tam, gdzie prowadzone są zajęcia z teatralnej awangardy i dramatu eksperymentalnego. Część tych imponujących osiągnięć dzielił z polską badaczką i żoną, Jadwigą Kosicką, z którą współpracował nad wieloma projektami translatorskimi, tłumacząc m.in. listy Stanisławy Przybyszewskiej (*A Life of Solitude*, 1989). Oprócz dramatów Witkacego, w Jego dorobku translatorsko-naukowym znajdują się także tłumaczenia sztuk takich autorów, jak: K.I. Galczyński, A. Trzebiński, A. Bursa, J. Afanasjew, S. Mrozek, T. Różewicz, czy też B. Jasiński. To Jego wytrwałej pracy zawdzięczamy dziś fakt, że sztuki te trafiły na anglojęzyczne sceny i zainspirowały wielu artystów, teatrologów i reżyserów. Ostatnia publikacja Daniela Geroulda pt. *Quick Change* została wydana w roku 2010 i jest zbiorem 28 esejów i 4 tłumaczonych sztuk. Potwierdza ona nie tylko wieloletnią fascynację teatrem wschodnioeuropejskim, ale także całkowitą niezależność wyboru, o której decydował wyłącznie wewnętrzny głos krytyczny tego wnikliwego i niezwyklego badacza.

W opinii ludzi, którzy z nim pracowali i spotykali Go często, pozostaje genialnym tłumaczem, inspirującym pedagogiem pełnym osobistego czaru i skromności, człowiekiem o wielkiej kulturze osobistej i entuzjastą, który nie pominął żadnej okazji do promowania polskiej dramaturgii oraz najmłodszych teatralnych talentów.

Kiedy poznałam Daniela i Jadwigę na konferencji w Ottawie w 1992 roku, również i ja byłam pod niezwykłym urokiem Jego wiedzy i pogodnej osobowości. Oboje stanowili nierozłączny tandem, który od tamtego czasu wielokrotnie mnie inspirował i umacniał wiarę w sens pracy nad polskim dramatem, uznawanym przez wielu badaczy brytyjskich za wiedzę co naj-

mniej ezoteryczną. Daniel odwiedził Szkocję razem z Jadwigą w roku 1999, uczestnicząc w zorganizowanej przeze mnie w Glasgow konferencji o wpływie inności na polską kulturę. W wygłoszonym referacie analizował witkacowskie pojęcie „jedności w wielości”, wykazując wszechobecny wpływ kultur pozaeuropejskich na teatralne wizje i koncepcje estetyczno-filozoficzne Witkacego. Jego obszerna wiedza nie przytłaczała odbiorcy, ale wręcz przeciwnie: zachęcała do dalszych poszukiwań, a sam Daniel wspierał wszystkie znane mi później brytyjskie inicjatywy, oferując pomoc i wsparcie. Był niezwykle wytrwały w szerzeniu swych naukowych pasji, o czym świadczą także redagowany przez niego od ponad 30 lat kwartalnik poświęcony słowiańskiemu dramatowi, teatrowi i filmowi: *Slavic and East European Performance*. Był swoistym człowiekiem-orkiestrą, pełnym energii i pasji, które dzielił z nami wszystkimi, budząc nieustający podziw i szacunek. Po śmierci Bolesława Taborskiego i Mariana Pankowskiego jest to kolejna, w tak krótkim okresie, niezwykle bolesna i niezastąpiona strata dla polskiej teatrologii. Brakuje nam Go bardzo.

Elwira Grossman
University of Glasgow
10 marca 2012